

Evropský model sociálně tržní ekonomiky, Washingtonský konsensus a efektivnost

Pavel Mertlík

Sociální stát

- ❑ vznik na evropském kontinentě v průběhu 19. a 20. století (v modifikované podobě i jinde ve vyspělém světě – britské ostrovy, Japonsko, USA, Austrálie a Nový Zéland... – a částečně i v světě rozvojovém)
- ❑ sociální stát formovaly různorodé zájmové a ideové vlivy – v mezinárodním měřítku zejména sociální demokracie a socialismus, křesťanská demokracie a křesťanskosociální učení, odbory a korporativismus, „bismarckovský“ etatismus, keynesovství; v jednotlivých zemích dále některé významné národní ideové vlivy (v Británii liberálně-labouristický „poválečný konsensus“ – W. Beveridge, C. Attlee; v Německu ordoliberalismus – W. Eucken, L. Erhard, K. Adenauer; v Československu, resp. v ČR – T. G. Masaryk a jeho „demokracie humanitní“)

Sociální stát - struktura

- základní konstrukční prvky sociálního státu neboli „státu blahobytu“ (welfare state):
 - veřejný penzijní systém
 - systém veřejného zdravotnictví
 - systém veřejného školství
 - systém sociální péče a podpory

- první tři konstrukční prvky sociálního státu v současnosti procházejí zásadní modernizací, jež je reakcí na změněné poměry v ekonomice a společnosti vyspělých zemí oproti době zformování moderního sociálního státu

Sociální stát a politika

- jde o politický proces, a tudíž soudobé reformy sociálního státu i projekty jeho cílové podoby závisí na politických aktérech reforem (jejich ideovém a sociálním zakotvení) a na dosavadním historickém vývoji sociálního státu v příslušné zemi („*path dependence*“ – viz např. Richard Nelson a Sidney Winter, *An Evolutionary Theory of Economic Change*, 1982)

Washingtonský konsensus

- ❑ **původně** standardní reformní balík doporučený MMF a Světovou bankou zemím zasaženým měnovou nebo finanční krizí
- ❑ **původní** definice: „Nejmenší společný jmenovatel hospodářsko-politických doporučení washingtonských institucí latinsko-americkým zemím v 80. letech 20. století“ (J. Williamson, 1989)
- ❑ v současnosti chápán jako ucelený soubor standardních doporučení washingtonských institucí pro hospodářskou politiku a regulaci trhů představující „best practice“ založenou na akumulaci mezinárodních zkušeností
- ❑ postupem doby došlo v průběhu 90. let 20. století k posunu ve vnímání washingtonského konsensu: začal být nesprávně interpretován jako výraz „neoliberální agendy“ konzervativních proudů ekonomického a hospodářskopolitického myšlení (monetarismus, ekonomie strany nabídky, minimální stát...)

Postwashingtonský konsensus

- ❑ skutečný problém washingtonského konsensu je jeho neúplnost – absence některých důležitých prvků hospodářské politiky a regulace trhů
- ❑ konstruktivním rozpracováním washingtonského konsensu je koncept „rozšířeného washingtonského konsensu“ (někdy zvaný též postwashingtonský konsensus), jež zformuloval D. Rodrick
- ❑ postwashingtonský konsensus doplňuje původní washingtonský konsensus o významné prvky spočívající zejména v udržitelném a proefektivním institucionálním ukotvení hospodářské politiky
- ❑ v souvislosti s washingtonským konsensem a post-washingtonským konsensem se dnes často mluví o dvou generacích reforem:
 - reformy první generace (odrážející washingtonský konsensus)
 - reformy druhé generace (odrážející postwashingtonský konsensus)

Reformy první a druhé generace

- ❑ reformy první generace reprezentuje především standardní triáda makroekonomická stabilizace – liberalizace – privatizace
- ❑ reformy druhé generace reprezentují především reformy zaměřené na růst produktivity a budování „sociálního kapitálu“ (snižování chudoby, budování sociálních záchranných sítí, ochrana hospodářské soutěže a spotřebitele, investice do vzdělání atd.), tedy *budování institucí*

Box 1 - washingtonský konsensus

- fiskální disciplína
- **přesměrování veřejných výdajů** od diskriminujících a **růst** inhibujících dotací k výdajům podporujícím **růst** a snižujícím nerovnost v rozdělování
- **daňová** reforma – rozšíření **daňového** základu a snížení mezních **daňových** sazeb
- liberalizace úrokových sazeb
- „konkurenceschopný“ **měnový** kurz
- liberalizace zahranič**ního** obchodu
- liberalizace **přílivu** zahranič**ních** **přímých** investic
- privatizace státních podnik**ů**
- deregulace
- ochrana vlastnických práv

Box 2 - postwashingtonský konsensus

- řízení a správa firem (corporate governance)
- boj proti korupci
- pružné trhy práce
- akceptace principů WTO a dohody s WTO
- zavedení a dodržování mezinárodních účetních a finančních standardů
- obezřetná („prudent“) liberalizace kapitálového účtu
- jednoduchý univerzální režim měnového kurzu
- nezávislá centrální banka / inflační cílování
- sociální záchranná síť
- cílené snižování chudoby

Sociální stát, (post)washingtonský konsensus a (ne)efektivnost

- ❑ principy HMU jsou v souladu s washingtonským konsensem
- ❑ sociální stát lze budovat tržně konformním způsobem, v souladu s washingtonským konsensem
- ❑ od krize 2008 dochází (i) v EU k odklonu od washingtonského konsensu a k změnám v hospodářských politikách a regulaci trhů směrem k modelu nacionálního státu, přičemž se posilují různé praktiky trh narušujícího přerozdělování a omezování působnosti tržního mechanismu (příklad: energetická politika – opětovné zavádění křížových dotací a budování distorze cen velkooběratelů a malooběratelů)
- ❑ zdrojem neefektivnosti nebývá sociální stát, ale porušování principů washingtonského konsensu

Děkuji za pozornost

pavel.mertlik@savs.cz

ŠKODA AUTO Vysoká škola

